

5765

Door Rabbi Jordan D. Cohen

Sjabbat 7 mei 2005 / 28 nisan, 5765

Sidra: Kedoshim, Wajikra [Leviticus] 19:1-20:27, Dasberg choemasj deel II, blz. 40.

Haftara: Jechèzkél 20:2-20, Dasberg II, p. 242.

Vertaling: Ted Musaph

Voor het origineel zie <http://www.kolel.org/pages/5763/kedoshim.html>

Door onmatigheid en uitspattingen te vermijden en door zelfbeheersing na te streven, zetten we onze menselijkheid in, betrachten we godvruchtigheid en onderscheiden we ons door heiligheid.

ONZE TORATEKST

God zei tegen Mozes: Zeg tegen de
gemeenschap van Israel : wees heilig, want
Ik, de Eeuwige, jullie God, ben heilig”. (
Leviticus 19:1-2)

(Wajikra [Leviticus] 19:1-2)

HET COMMENTAAR VAN DE WEEK

Rabbi Mosje ben
Nachman (Nachmanides of de
Ramban) schreef:

“Onthoud je van verboden seksuele relaties en van andere zonden, want overal waar je (in de Tora) een waarschuwing vindt je te hoeden voor immoreel gedrag, wordt ook heiligheid genoemd”. Dit zijn de woorden van [Rasji](#). Maar in de Torat Kohanim (de naam die in de [Misjna](#) aan het begin van Kedoshim gegeven wordt) heb ik het genoemd gezien waarbij zonder enige kwalificatie gezegd wordt: “Onthoud jezelf”. Op dezelfde wijze leerden de Rabbijnen daar: “En je moet jezelf heiligen en heilig zijn, want Ik ben heilig - net zoals Ik zuiver ben, zo moet jij zuiver zijn”. Naar mijn mening heeft deze onthouding niet alleen betrekking op immorele daden zoals Rasji schreef, maar het is veeleer de zelfcontrole die in de hele Talmoed wordt genoemd. En deze verwijst naar degenen die dit bedrijven in naam van de Proesjiem (de ”Farizeeërs- letterlijk: de afgescheidenen“ van overmatigheid of degenen die zelfbeheersing nastreven).

PEROESJ: ONZE VERKLARING

Iedereen lijkt bezorgd te zijn over Rasji's ogenschijnlijk beperkte begrip van de betekenis van "heiligheid" in zijn commentaar op de sidra van deze week. Parasjat Kedosjim wordt als een van de belangrijkste gedeelten uit de Tora beschouwd (als je al kan zeggen dat een deel van de Tora belangrijker is dan een ander). Eigentijdse commentatoren verwijzen ernaar als "Code van Heiligheid". Het schetst in grote lijnen het sleutelement in Gods relatie met Israël: heiligheid.

De sidra begint met: "Jij, (Israël) zult heilig zijn, omdat Ik, de Eeuwige jullie God, heilig ben." Dan gaat de Tora verder met het uitleggen wat wij moeten doen teneinde aan dat vermogen om heilig te zijn, te voldoen, in een poging God te overtreffen.

Er is echter een vraag die onbeantwoord blijft: wat is heiligheid precies? Rasji en alle commentatoren, die na hem kwamen gaan uit van de algemeen aanvaarde definitie van het hebreeuwse woord kadosj, dat letterlijk betekent: "apart gezet worden" of "gescheiden worden". Dat houdt in dat iets dat kadosj is of heilig, iets is dat apart is gezet om anders te zijn, uniek te zijn of om het eenvoudig te zeggen: speciaal te zijn.

Het duidelijkst voorbeeld hiervan is de Sjabbat. Sjabbat is een dag die "apart is gezet" van alle andere dagen van de week en is daardoor speciaal gemaakt. Onze sidra van deze week geeft aan, dat Israel, als volk, de potentie heeft om een heilig volk te zijn (Kedosjim t"hiyoe-je zult heilig zijn). Het is ogenschijnlijk apart gezet van alle andere volkeren van de wereld om het te onderscheiden. Wat wordt dan dit onderscheid dat Israël heilig maakt en "apart zet"? Dat is de vraag die onze commentatoren trachten te beantwoorden.

Rasji, als een van de vroegste klassieke commentatoren, kijkt zonder meer naar de context van deze verklaring en komt tot de conclusie dat heiligheid bereikt kan worden door verboden seksuele daden te vermijden. Hij komt tot dit begrip door op te merken dat het gebod heilig te zijn, onmiddellijk wordt voorafgegaan door een lange passage over verboden seksuele relaties en andere kwesties betreffende seksualiteit. Niets is fundamenteeler voor de mensheid en alles dat geschapen is dan seksualiteit en niets dat in potentie aanwezig is, verbindt ons meer met onze Schepper dan het vermogen tot voortplanting. Maar Rasji suggereert dat hetgeen Israël onderscheidt van alle andere volkeren en van alles wat geschapen is, de weg is die we ons zelf opleggen

EEN ANDERE MENING

De Chatam Sofer geeft ook antwoord op het commentaar van Rasji op deze passage, maar hij richt zich op een andere kwestie. Hij schreef:

Rasji citeert Midrasj Sifra en Leviticus Rabba 24:5 en constateert dat de overtollige zin "de hele gemeenschap van" in onze versregel leert, dat deze sidra gezegd werd in de aanwezigheid van de hele gemeenschap.

Dit betekent niet dat isolatie en de afzondering van de kluizenaar een middel is om de heilige weg te zoeken. Integendeel, er is sprake van de heiligheid van de gemeenschap, een heiligheid die juist voortkomt uit het zijn in de gemeenschap, een verzameling die zich mengt met andere menselijke wezens.

Ontleend aan Kushner en Olitzky, Sparks beneath the Surface-A spiritual Commentary on the Torah (New Yersey: Jason Aronson Inc., 1993) p.150.

in ons seksuele leven. Rasji geeft een verscheidenheid aan andere voorbeelden uit de Tora die seksuele zelfbeheersing verbinden met kwesties van heiligheid.

Alle andere commentatoren na Rasji, moeten op de een of andere manier een positie innemen ten opzichte van hem. Ramban, een van Rasji's beroemdste critici, neemt hem onder handen vanwege zijn beperkte opvatting van heiligheid. Zoals hij expliciet zegt: "Naar mijn mening heeft deze onthouding (scheiding) niet alleen betrekking op immorele (seksuele) daden, zoals Rasji schrijft, maar het is veeleer de [andere vormen van] zelfbeheersing waarvan de Talmoed spreekt. ...". De zelfcontrole, waar Ramban op wijst is een meer algemene gewoonte van het vermijden van onmatigheid van welke aard dan ook.

Het woord kadosj is verbonden met het woord paroesj, dat een synoniem is voor "apart zetten" en aan dit woord hebben de Farizeeërs hun naam ontleend. De rabbijnse traditie, van waaruit Ramban en de andere commentatoren schreven, heeft zich geleidelijk ontwikkeld uit de leerstellingen van de Farizeeërs.

Rasji weidt in zijn commentaar verder uit over het idee van algemene terughoudendheid. Hij merkt op dat de Tora niet alleen waarschuwt tegen seksuele immoraliteit, maar ook tegen vraatzucht, dronkenschap en andere vormen van zelfuitspattingen. Hij merkt op dat in al deze gevallen de daden niet expliciet verboden worden, maar absoluut onder controle moeten worden gehouden. Seksuele relaties tussen een getrouwde man en vrouw worden gevierd, evenals het eten van een maaltijd of het drinken van wijn. Echter, alhoewel deze praktijken zijn toegestaan, maar dan met mate, worden ze als immoreel beschouwd als ze niet onder controle zijn. Daarom bestaan nidda (de reinheidswetten die de relaties tussen man en vrouw regelen) en kasjroet (de spijswetten) om ons te helpen de grenzen te begrijpen van wat verboden is en wat is toegestaan. Onthouding en zelfcontrole worden de hoekstenen van heiligheid. Zoals Ramban besluit: "Daarom, nadat we de zaken die God heeft verboden op een rijtje hebben gezet, volgt de Talmoed ze met een algemeen gebod dat we matiging moeten betrachten zelfs in zaken die zijn toegestaan..."

Lessen voor Tegenwoordig

Deze boodschap is eenvoudig en ongelooflijk relevant voor ons heden ten dage, misschien zelfs meer dan ooit. Wij leven in een tolerante maatschappij. Sociaal gesproken kunnen we steun vinden voor ongeveer ieder soort gedrag. En uit de joodse hoek bekeken, onderhouden wij eigenlijk ook een betrekkelijk open en tolerante traditie, ondanks het feit dat het voor velen lijkt of het bestaat uit een ongelooflijk lange en complexe serie van verboden. Zaken die in andere religies als "zonden" zouden worden beschouwd zijn in het jodendom toegestaan: copieuze maaltijden, alcohol, seksualiteit, gokken, zingen, dansen, kortom, de meeste prettige dingen van het leven. Maar terwijl deze en andere activiteiten zijn toegestaan, bestaan op allen inperkingen. We hebben een traditie die bijna alles toestaat, maar met mate. Het zijn deze daden van zelfonthouding en zelfcontrole die ons onderscheiden. God heeft hele grote en zeer verleidelijke gaven aan de schepping gegeven. Sommigen maken overmatig gebruik van deze gaven, anderen beschouwen ze als gevaarlijk en passen totale onthouding toe. Beide benaderingen veronderstellen een gebrek aan controle - je doet het of je doet het niet. Het jodendom beveelt een middenpad aan, en dat is in wezen moeilijker. We mogen genieten van de geneugten die God ons ter beschikking heeft gesteld, maar met mate. Door onmatigheid en uitspatting te vermijden, en door

zelfcontrole toe te passen, laten we onze menselijkheid gelden, streven we Goddelijkheid na en zetten we onszelf apart voor heiligheid.

TSÉ OE-LEMAD: GA EN LEER

1. Op welke terreinen van je eigen leven kan je grotere zelfcontrole uitoefenen?
2. Wat valt je moeilijker, je te onthouden van het inlaten met een bepaalde activiteit of je er mee bezig te houden met een zekere terughoudendheid?
3. Wat heb je in je eigen leven "apart gezet" dat voor jou speciaal of heilig is?

Links naar bronnen voor verdere studie

Sources

[ORT Navigating the Bible](#)

[Rasji in English](#)

[BibleGateway](#) Nuttig als je verschillende vertalingen wilt vergelijken: Let op, dit is een christelijke site.

Analysis

[What's Bothering Rasji](#) (Bonchek) elke week wordt een voorbeeld uit de sidra geanalyseerd.

[Nehama Leibowitz's Gilyonot](#) Een inleiding tot Nehama's methodologie met een voorbeeldspagina (met antwoorden) van iedere sidra.

[Conservative](#): Jewish Theological Seminary teksten en verklaringen in het Engels.

[Reform](#): Union for Reform Judaism - een keuze aan verklaringen, ook voor kinderen.

[Reconstructionist](#): uitgebreid keuze aan Diwré Tora

[Me-am Lo-ez](#): Bewerking van verklaringen uit de 18e eeuw, oorspronkelijk in Ladino.

[Yeshivat hamivtar-Orot Lev](#) Reb Chaim Brovender's Parsha-studie met Rasji.